

NWSA-FINE ARTS

Received: September 2012

Accepted: January 2013

NWSA ID : 2013.8.1.D0119

ISSN : 1308-7290

© 2013 www.newwsa.com

Orhan Baba

Turkish Military Vocational School

Ankara-Turkey

baborhan@gmail.com

TÜRK HAVA KUVVETLERİ'NDE GELENEĞİN İCADI VE KURUMSAL BİR KÜLTÜR ARACI OLARAK CAZ MÜZİĞİ

ÖZET

Uluslar, geleneksel davranışlarını gerçekte belirli bir süre önce icat ederken, yeni kurulan bazı kuruluşlar, geleneksel davranış biçimlerine sahip olmadıklarından, bu davranışları kurgulamaya, icat etmeye çalışırlar. Geleneğin yerleşmesi için tarihsel bir süreç de gerekir. Davranışların geleneksel olup olmaması onun sürekliliğine ve kurum içinde benimsenmesine bağlıdır. Geleneğin oluşması ve başka kurumlarla iletişimde, müzik önemli bir rol oynar. Durum tespitine yönelik olarak yapılan bu betimsel çalışmada araştırmamanın amacı, belirli bir kurum kültürü ve aidiyet amacıyla geleneksel bir davranışın oluşturulması ve bu maksatla müziğin kullanılma biçimini ortaya koymaktır. Araştırmamanın örneklemini Türk Hava Kuvvetleri, evrenini ise Türk ve Amerika Birleşik Devletleri Hava Kuvvetleri oluşturmaktadır. Araştırmada ele alınan problemlere ilişkin veri toplama araçlarını, kurumların resmi internet siteleri ve kütüphanelerden elde edilen kaynakların taranması ile katılarak gözlem oluşturmuştur. Bu amaçla 2011-2012 yılları arasında halka açık mekânlarda verilen konserlerde müzisyen davranışları izlenmiş, konserlerden sonraki günlerde basın ve yayın organlarında konuya ilişkin çıkan haber ve yorumlar taranmıştır. Araştırmada, Türk Hava Kuvvetleri'nin, gelenek icat edilmesi maksadıyla caz müziğinden yararlandığı, caz müziğinin Türk ve Amerikan Hava Kuvvetleri arasında kültürel aracılık görevi yapabildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bando, Caz, Jazz Band, Kurum Kültürü, Türk Hava Kuvvetler

INVENTION OF THE TRADITION AT THE TURKISH AIR FORCES AND JAZZ MUSIC AS A TOOL FOR THE INSTITUTE CULTURE

ABSTRACT

While nations indeed have invented their traditional behaviors from a certain time ago, some newly established institutions try to make up or invent those behaviors, as they don't have traditional behavior forms. For a tradition to be well established, a historical process is needed. A behavior's becoming traditional is depend on its permanency and how well it has been adopted by the institution. Music plays an important role in the formation of traditions and in inter-institutional communication. The purpose of this descriptive study is to put forward how traditional behaviors are invented to form an institutional culture and a sense of belonging, and how music is used to that end. While the sample of research is Turkish Air Forces (TAF), the universe is both TAF and United States Air Forces (USAF). The data collection tools used in the study are scanning the official websites of the institutions and the sources in the libraries and also observation by participation. During data collection, the behaviors of the musicians have been observed in the concerts given in public areas between 2011 and 2012, and also the news and comments in the media following those concerts have been studied. It has been concluded that TAF makes use of jazz music to form traditions and that jazz music can serve as a cultural mediator between TAF and USAF.

Keywords: Band, Jazz, Jazz Band, The Institute Culture, Turkish Air Forces

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Osmanlı İmparatorluğunun son zamanlarında batılılaşma ve çağdaşlaşma amaçlı hareketler, toplum içerisinde önemli etkiler yaratırken, asıl sarsıcı değişim ve etkilerini kurumlar üzerinde göstermişti. Türk toplumunda modernleşme gayretli değişimler öncelikle askerlik alanında olmuş, daha sonra diğer alanlara sıçramıştır. Bilim ve sanat alanlarındaki gelişmeler Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü engelleyememiş, Osmanlıdan sonra kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti bu modernleşme mirasını devralmış ve oldukça ileri bir seviyeye getirebilmiştir. Bu aşamaya gelinmesinde gene askerlik mesleğinin büyük katkılarının bulunduğu görülebilmektedir. Bu devrimlerin yapılmasına önayak olanlar, başta Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere, diğer pek çok asker nitelikli (veya askerlik geçmişi olan) kişilerdir.

Cumhuriyetle birlikte yurt içinde de sosyal ve kültürel yaşantıda köklü değişimler kendini gösteriyor, bu değişimden bütün kurumlar nasibini alıyordu. Sanat alanındaki gelişmeler özellikle kendisini müzikte hissettirmiştir. Cumhuriyetle özdeşleşen bütün kurum, meslek ve yapıların ayrı birer marşı olmuş, milli bir kimlik yaratılması için çaba gösterilmiştir (Erol, 2001). Marş denilince ilk akla gelen askerlik mesleği olmuşken, diğer bütün kurum ve meslek gruplarının, çağdaşlaşma yolunda birer nefer gibi savaşmaları arzu edildiğinden, her kurum ve kuruluş kendi marşını, kendine has müziğini seslendirmeye gayret göstermiştir. Bu durum, mili kimlik, kurumsal kültür ve kurum kimliği oluşumuna önemli etkiler yapmıştır. Kurumun müzik yoluyla temsili, aynı zamanda ona bir meşruiyet de kazandırmış veya meşruiyetini güçlendirmiştir.

Bilim ve teknolojinin belki de en çok gerekli olduğu alanlardan biri de havacılık olmuştur. Kuşlar gibi göklerde uçma fikri yüzyıllarca insanların büyük bir rüyası olmuş, 1800'lü yılların sonlarına doğru bu rüyanın gerçeğe dönüşmesi mümkün olmaya başlamıştır. Havacılığın askeri faaliyetlerde çok önemli olduğunun kısa sürede anlaşılması ile bu bilimin özellikle üstünlük sağlamak amacıyla savaş ve keşiflerde kullanılması için çalışmalar yapılmış, ilk savaş amaçlı uçaklar semalarda boy göstermiştir.

Türk havacılığı da, dünyada havacılık faaliyetlerinin başladığı yıllardan itibaren ortaya çıkmış, kısa bir süre sonra hatırı sayılır derecede ilerlemeler sağlamıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra gelişimini daha da hızlandıran havacılık faaliyetleri, diğer ordu ve kuvvetlerden tamamen ayrılarak bağımsız bir güç haline gelene kadar uzunca bir süre geçmiştir. Bu süre içinde dünya havacılık teknolojisinde büyük değişimler gözlenmekteydi. Hava araçlarını savaş ve keşif maksadıyla kullananlar, yeni keşfedilen meslekleri için simgelere de başvurmuşlar, kartal, şahin, füze gibi nesnelere yanısıra müziği de bol bol kullanmışlardır. Müzik, kendi aralarında ortak bir kimlik oluşturmada ve kuruma sahiplenmede önemli bir araç olabilmektedir.

Türk askeri bandoculuğu, "jazz band" kavramının Türkçeye "caz bandosu" olarak tercüme edilmesini uygun görmemiştir. Yürüyen ve marş çalan askeri "bando" ile caz "orkestrası" tamamen farklı olarak algılanmış, bunun sonucu olarak da genellikle "caz band" veya "caz orkestrası" terimleri kullanılmıştır. Bu nedenle makaledeki Anahtar Kelimeler bölümünde "caz bandosu" veya "caz band" yerine jargona uygun olarak "jazz band" yazılması tercih edilmiştir.

Eric J. Hobsbawm tarafından gündeme getirilen "Geleneğin İcadı" kavramı (Agora Kitaplığı, 2006), konuya uygunluğu ile durumu özetleyebilmesi bakımından makalenin başlığında ve içerikte yer almıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Türk askeri havacılığı, havacılık faaliyetlerinin ortaya çıkmasından itibaren modern dünya devletleri ile birlikte hareket etmeye gayret gösterir. Bununla birlikte, Türk toplumunda meydana gelen önemli değişiklikler, kurumlaşmasını ve belirli bir kurum kültürü oluşturmasını derinden etkilemiş; ülkedeki genel yapılanmanın da katkısıyla, kendine özgü bir kurumsal-müziksel davranış kazanmaya gayret göstermiştir. Bu çalışmada, Türk Hava Kuvvetleri'nin belirli bir müzik türüne karşı özel ilgisinin ortaya çıkması, sahip olduğu müzik grubu yoluyla bunu gerçekleştirme yöntemleri ele alınmış, kurumun müzikle temsili ve özel bir kimlik kazanma/aidiyet duygusu geliştirme hedefleri incelenmiştir. Türkiye'de daha önce konuya ait herhangi bilimsel bir yayının da yapılmadığı görülmüştür.

Yirminci yüzyılda Türkiye'de ve dünyada, bilim ve sanat alanlarında meydana gelen gelişmeler, Türk toplumunda önemli sosyolojik gelişimleri de beraberinde getirmekteydi. "Alçak ve yüksek kültür arasındaki hiyerarşiyi" kaldıran popüler kültür ürünleri her yerde kendisini açıkça gösteriyordu. Pop kültürü sistemle bütünleşmişti. Bu nedenle resmi ideoloji bu kültürün ürünlerini bol bol kullanmakta sakınca görmedi. Kurumlaşmanın korunduğu salon konserleri ve açık hava konserleri özellikle devletle özdeşleşen ordu tarafından benimsenen bir uygulama biçimi oldu. Kurumun müzikle temsil edilmesi ya da müzikte temsil edilmesi, aynı zamanda bir meşruiyet de kazandırmaktaydı.

İlk defa Trablusgarp'a İtalyan saldırılarında (1911-1912) bir hava gücüne ihtiyaç hissedilmiş ve Türk askeri havacılığında her şey böyle başlamıştı. Yıllar sonra da Türk Hava Kuvvetleri bir caz (jazz) orkestrasına ihtiyaç hissetti.

Jazz band'lar, Amerika Birleşik Devletleri'nde diğer bando türlerinin ve jazz'ın gelişimiyle hemen hemen birlikte gelişim göstermekteydi. Jazz'ın kökenleri Afro-Amerikan köklerden meydana geldi. İlk standart jazz band, New Orleans "Dixiland" tarzı bando olmuştur. 1900'lerden itibaren artmaya başlayan ilgi 1930'larda doruğa çıktı ve iyice popülerleşti. Aynı yıllarda Türkiye'de de havacılık faaliyetleri hızla yükseliyordu. 1950'lerde jazz stilinde önemli değişiklikler göze çarparken, Türk Hava Kuvvetleri de çoktan kurulmuştu ve yapısal kurumlaşmasını tamamlamaya, gelenekselleşebilecek davranış biçimlerini tamamen yerleştirmeye çalışıyordu.

3. YÖNTEM (METHOD)

Bu çalışmada durum tespitine yönelik olarak betimsel bir çalışma yapılmış, yöntem olarak kullanılan kaynak tarama ve katılarak gözlemin yanısıra, emekli askeri personel ile yapılan görüşmelerden de yararlanılmıştır. Özellikle asker-müziyen (bandocu) olan bu kişilerle yüzyüze yapılan görüşmelerde, kuruma aidiyet hissini oluşması veya pekişmesi maksadıyla, araştırmaya konu olan durumun uygulanma biçimleri kontrol ve teyid edilmiştir. 2011-2012 yılları arasında halka açık mekânlarda verilen konserlerde müziyen davranışları izlenmiş, konserlerden sonraki günlerde gazete ve dergi gibi basın ve yayın organlarında konuya ilişkin çıkan haber ve yorumlar da taranmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSING)

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Türkiye'deki kara ve deniz kuvvetlerinin artık iyice kurumsallaşmış yapısını havacılıkta görmek henüz mümkün değildi. Yeni kurulan cumhuriyetle ve onun getirdiği müthiş toplumsal değişimle birlikte ve iç içe başlayan havacılık, bu dinamizmden çok etkilendi. Cumhuriyetle birlikte, hemen hemen tüm

kurumların bir marşı oldu. Artık, modernitenin ve kurumlaşmanın getirdiği birçok özellikler havacılık faaliyetlerinde de ortaya çıkıyordu. Ordunun tüm birimlerinde yüzyılların getirdiği bir geleneksellikten bahsedilebilirken, hava gücü böyle bir geleneğe henüz sahip değildi çünkü daha yeni yeni kendisini göstermekteydi. Bu durum yalnızca Türkiye’de değil, tüm dünyada benzer şekildeydi. Dolayısıyla ilk yıllarda, kara gücünün gelenekselleşmiş disiplini ve kültürel yapısı havacılıkta da hâkimdi. Ancak doğası gereği her kurumun kendine özgü ihtiyaçları, kendine özel bir mesleki jargonu vardı ve Türk havacılığı da kısa sürede bu terminolojiye sahip olmaya başladı. Böylece bir süre sonra Hava Kuvvetleri diğer kuvvetlerden tamamen ayrıldı (31 Ocak 1944) ve farklı bir kurum havasına büründü. Bu değişim, elbisenin renginden (1933) talimnamelere kadar kendini kısa sürede gösterdi (<http://tsk.tr>). Artık Türk ordusunda yeni bir kurum ve bu kuruma bağlı yeni bir kurumsal kültür doğmaktaydı.

Havacılık, pek çok uluslar gibi Türklerin de yüzyıllarca ilgisini çekmiştir. 18. yüzyılda başlayan dünyadaki havacılık gelişmeleri Osmanlı’nın da dikkatini çekerken, 1789 yılında Polonya elçisi İbrahim Paşa, Fransız pilot Blanchard ile balonla uçarak, ilk uçan Türk devlet adamı unvanını almıştır (<http://altinkanatlar.org/node/15>).

Türklerde ilk defa Trablusgarp’a İtalyan saldırılarında bir hava gücüne şiddetle ihtiyaç hissedilmiştir (1911 - 1912). Bu ihtiyaç, yeni arayışlara yol açarken, ilk müracaat yeri Avrupa oldu. Askeri bando faaliyetlerinde olduğu gibi, havacılıkta da Avrupalılardan eğitim desteği alındı. İlk pilot eğitimcilerimiz de İngiliz ve Fransızlardı. I’inci Dünya Savaşında hava gücümüzün yönetimi Almanlara verilmişti. Yenilgiyle sonuçlanan ve tüm uçaklara el konulan bu savaş sonrasında, Anadolu’ya çok az uçak kaçırılabilmişti. TBMM kurulduktan sonra ordu 1922 yılında Konya’da, Tümen yetkisinde Kuvay-i Havaiye Müfettişliği kuruldu. Müfettişlik, yönetim bakımından Genelkurmay’a, ikmal yönünden Milli Savunma Bakanlığı’na, cephe yönünden ise Batı Cephesi Komutanlığı’na bağlandı (<http://altinkanatlar.org/node/15>). 1932’de havacılık sınıfı tamamen ayrı bir sınıf olarak Silahlı Kuvvetlere girdi. 1937’de Hava Harp Akademisi kuruldu. Hava Kuvvetleri 1939’da tugay, 1943 yılında tümen düzeyine ulaştı. Türk Hava Kuvvetleri 31 Ocak 1944’de resmen kurulurken, 1947 yılında ordu komutanlığı seviyesine geldi (6). Ana savaş malzemesinin uçak olması ve bu nedenle dünyadaki en yeni teknolojinin kullanımının gerekliliği, yabancı dilin bu meslek grubunda çok önemli bir yere gelmesine de neden olmuştur. 1952 yılında Türkiye’nin NATO üyesi olması ile birlikte, hava kuvvetlerindeki modernizasyon hızlanmış, pervaneli uçakların yerini jet uçakları almıştır. 1960’lardaki Kıbrıs olaylarında ve 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında Hava Kuvvetleri, modernizasyonun ve iyi bir yapılanmanın gerekliliğini daha iyi kavradı.

Kurumsallaşmanın ve yapısalılığın getirdiği kültür, kimi zaman kurum ve yapı dışında kalanlarla kurum ve yapı arasında bir takım kültürel farklılıklar yaratabilmektedir. Bu durum, devlet içerisinde farklı kültür seviyelerini de ele verirken, “yüksek kültür, alçak kültür” gibi bazı tanımlamalara da neden olur. Popüler kültür ürünleri, farklı kültürler arasındaki hiyerarşiyi ortadan kaldırmada büyük rol oynar. “Popüler kültür ürünlerinin alçak ve yüksek kültür arasındaki hiyerarşiyi ortadan kaldırmasında olumlu yanlar vardır, tüketim nesnelere galerilere girmesi de demokratik bir gelişmedir. Böylece oluşturulan ‘duyular bloğu’ seçkin boyutundan kurtarılmakta ve hiyerarşileştirilmiş sanat herkese ait olmaktadır”(Oktay, 1997:272). Herkese ait olan sanat, tümüyle sistemle de bütünleşmiştir ve ticarileşmiştir. Bu bütünleşme son yıllarda özellikle pop müzik kültüründe açıkça görülür. Türkiye’de popun gelişimi, devlet

tarafından herhangi olumsuz bir siyasal işleme bağımlı olmamıştır. Pop müzik kültürü siyasetle, rejimle ilgili herhangi bir sıkıntı yaratmamış, bu nedenle de devlet tarafından kendisine sempatiyle bakılmıştır.

Dünyada ve Türkiye’de, havacılık faaliyetlerinin başlangıcı ile caz (jazz) müziğinin ortaya çıkış tarihleri (neredeyse) birbirine yakın sayılabilir. Bu iki farklı yapı, gelişimlerini yine aynı dönemlerde göstermişler, zaman zaman ortak noktalarda buluşmuşlar, etkileşim içine girmişlerdir. Jazz band’lar (caz bandoları), Amerika Birleşik Devletleri’nde diğer bando türlerinin ve jazz’ın gelişimiyle hemen hemen birlikte gelişim göstermekteydi. Jazz’ın kökleri Afro - Amerikan köklerden meydana geldi. İlk standart jazz band, New Orleans “Dixiland” tarzı bando olmuştur.

New Orleans “Dixiland” tarzı jazz bandolarında tipik enstrümantasyon, önde trompet veya kornet grubu ile trombonlar, arkada ritim grubu, piyano, tuba ve banjo (veya gitar) şeklindeydi. Bu bando özellikle askeri bandoların açık hava etkinlikleri için kullanılmaya başlandı. Salonlar için de dans bandoları kullanılmaktaydı. 1900’lerden itibaren artmaya başlayan ilgi 1930’larda doruğa çıktı ve iyice popülerleşti (Sachs, 1964:56). Bu yıllarda saksafon klarnet gibi kamışlı çalgılar orkestraya çoktan girmişti. 1950’lerde jazz stilinde önemli değişiklikler göze çarpmaya başladı. Aynı yıllarda Türkiye’de de havacılık faaliyetleri hızla yükselmekteydi. Türk Hava Kuvvetleri diğer kuvvetlerden ayrılmıştı ve bağımsız biçimde çoktan kurulmuştu. Artık yapısal kurumlaşmasını tamamlamaya, gelenekselleşebilecek davranış biçimlerini kendi bünyesine temelli olarak yerleştirmeye çalışıyordu. Hava Kuvvetleri, diğer kuvvetlerden sonra kurulmuştu ve kendine has bir kurum kültürü oluşturması beklenmekteydi.

Gene 1950’lerde jazz stilinden daha küçük “combo” ensembles oluştu. Bunlar orijinal jazz repertuarını trompet, saksafon, trombon, piyano, bateri ve basla seslendiriyordu. Kısa bir süre sonra bu çalgıların arasına vibrafon, elektrogitar, elektro bas, davullar (bateri) ile elektrikli org ve bazen de tuba, hatta korno gibi enstrümanlar girdi. Bugün jazz scene için, hem büyük hem de küçük ölçekli çeşitli enstrümantasyondan söz etmek mümkündür (Schmidt-Jones, 2012).

Ordudaki bütün büyük ölçekli birimlerde birer askeri bando vardı. Türk Hava Kuvvetleri bünyesinde askeri bir bando da ilk olarak, 1955 yılında Binbaşı Asaf Güven tarafından "Hava Kuvvetleri Bando ve Armoni Mızıkası" adıyla kurulmuştur. Adı daha sonra "Hava Kuvvetleri Bando Komutanlığı" olarak değiştirilen bando, Binbaşı Asaf Güven'in ardından sırasıyla Albay Memduh Önal, Üsteğmen Faruk Pınar, Binbaşı Feridun Çalışır, Binbaşı Sami Köse ve Binbaşı Murat Hasçuhadar gibi kişilerin yönetiminde görev ve faaliyetlerine devam etmiştir. Bu bando, tıpkı diğer askeri bandolar gibi davranış göstererek, devletin resmi törenlerinde ve kurumun resmi ve özel tören ve etkinliklerinde görev almıştır/almaktadır.

Hava Kuvvetlerinin kendine ve havacılığa özgü bir kültürel davranış oluşturma çabaları artık kendini iyice hissettirmektedir. 1961 yılında dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel'in emri ile Hava Kuvvetleri Bando Komutanlığı bünyesinde "Hava Kuvvetleri Dans ve Caz Orkestrası" kuruldu, orkestranın şefliğine Orhan Sezener getirildi. Orkestra, şef Orhan Sezener yönetiminde çok farklı bir tarz olan caz müziğini öğrenmek ve geliştirmek amacıyla yoğun bir çalışma temposuna girdi. 1962 yılında Glenn MILLER orkestrasının solo trompetçisi Yarbay STANLEY Ankara'da görevli olarak bulunduğu sırada Amerikan Büyükelçiliğinde dinlediği orkestrayı çok beğenmişti. STANLEY, kendi çabaları ile orkestraya *güncelliğini her zaman koruyan, ölümsüz eserlerden oluşan* (<http://tsk.tr>) bir caz

repertuarı kazandırmıştır. Yani, önemli bir Amerikan caz orkestrasının repertuarından pek çok eseri alarak bu orkestraya getirmiştir. O yıllarda Türkiye’de bu türün enstrümanlarına sahip olan ve disiplinli, düzenli bir şekilde Ankara’da çalışan Hava Kuvvetleri Dans ve Caz Orkestrası verdiği konserlerle büyük ilgi gördü. Bu orkestra 1969, 1970 ve 1974 yıllarında Türkiye’de yılın sanatçısı seçilmiş, 5. ODTÜ Caz Festivalinin, 9. İzmir Caz Festivalinin açılış konserlerini yapmıştır. Uluslararası Ankara Caz Festivallerinin açılış konserlerini de zaman zaman yine bu orkestranın yaptığı görülmektedir. Konser afişleri incelendiğinde ise havacılığın simgesi olan kartal ile bir müzik biçimi olan caz birleştirilmiş, **Cazın Kartalları** slogan olarak yerleştirilmeye çalışılmıştır. Hava Kuvvetlerine bağlı başka askeri bandolar da verdikleri konserlerde genel olarak caz ya da pop müzik eserlerine ağırlık vermektedirler.

Türk Hava Kuvvetlerinde caz (jazz) akımına öncülük eden en önemli kişilerden biri olan Amerikalı Yarbay STANLEY’in icracı üyesi olduğu Glenn MILLER orkestrası, Amerikan havacılığı için de çok önemlidir. Bu orkestra ilk defa 1935 yılında Tromboncu Alton Glenn MILLER’in kendi adıyla Columbia şirketi için yaptığı müzik kaydıyla ortaya çıktı. Daha sonraki yıllarda orkestra, "Sunrise Serenade, Moonlight Serenade, Stairway to the Stars, Careless, When You Wish Upon a Star, Imagination,

In the Mood, American Patrol" ve "Tuxedo Junction" gibi eserlerle çok başarılı oldu, radyo programları, filmler ve film müzikleri yaptı, birçok ödül kazandı. Bu sırada İkinci Dünya Savaşı başladı. 1942 yılında Alton Glenn MILLER, Amerikan Hava Kuvvetleri’ne alındı. Burada yüzbaşı rütbesiyle jazz band tarzı bir askeri bando (*Glenn Miller Army Air Force Band*) kuran MILLER, askeri hava üslerinde ve kışlalarda konserler verdi, radyo programları yaptı (<http://www.glennmiller.com/about/bio2.htm>). Bu orkestra ile 1943’de çıkardığı "That Old Black Magic" ülkede oldukça popüler oldu. MILLER ve caz bandosu (jazz band) 1944 yılında gemi ile gittikleri İngiltere’deki askeri üslerde birçok konser verirken, buradaki radyo programlarında da yer aldı. Glenn Miller Army Air Force Band, İngiltere’de 800 civarında performans sergiledi, 500 civarında radyo ve televizyon programına çıktı. Bu konserlerde toplam 300 kadar müzisyen ve dansçı rol almış ve yaklaşık 600.000’den fazla kişi bu konserleri canlı olarak izlemişti. Ancak Glenn MILLER, son konserlere rahatsızlığı nedeniyle katılamadı. Aynı yıl 15 Aralık günü, bandoyla birlikte altı haftalık bir Avrupa turnesi için uçakla Paris’e gitmek isterken, bindiği uçakta hayatını kaybetti.

Sıkı bir Duke ELLINGTON hayranı olan MILLER, hem Amerika’da hem de Avrupa’da caz bandolarını popüler hale getirirken, bu tarzı askerlik mesleği ile çok başarılı bir şekilde birleştirmişti. Kendisinin hava kuvvetlerinde görev alması, caz müziğinin, diğer ülkelerin özellikle havacı asker personeli arasında daha fazla sevilmesine de neden olmuştur. 1962 yılında Ankara’daki bir konserde Türk Hava Kuvvetleri Bandosunu gören Havacı Yarbay STANLEY’de, hem MILLER’e olan saygı ve sevgisini göstermek istemiş, hem de farklı kültürlerin benzer meslek grupları arasında bir iletişimin kurulmasına vesile olmuştur. Ancak Yarbay STANLEY karşılıklı bir *kültürleşmeden* ziyade *kültürlemeye* önem vermiş ve Glenn MILLER orkestrasının (dolayısıyla Amerikan caz müziğinin) repertuarının Türk orkestraları tarafından seslendirilmesine çalışmıştır. Bunda da son derece başarılı olduğu, bu repertuarın bugün bile Türk bandolarında çalınmasından anlaşılmaktadır.

Türk Hava Kuvvetleri, caz müziği ile ilk defa Yarbay STANLEY sayesinde tanışmış değildir. İkinci Dünya Savaşının bitimiyle birlikte, savaşın yaralarını sarmak, insanlara moral vermek ve güç

toplamak için birçok müziksel faaliyetler başladı. Türkiye de artık hem Birleşmiş Milletler'e hem de NATO'ya üye olmuştu. Amerikan askeri bandoları zaman müttefik devletlerin ordularına konserler veriyordu. 1958 yılında Johnny Osiecki'nin Airmen of Note adlı hava caz bandosu Avrupa turnesi kapsamında Türkiye'ye geldi ve birkaç şehirde bir dizi konser verdi (<http://www.rewindplay.com/airmenofnote/heritage/1960h3.htm>). Bu konserler genellikle hava üslerinde veya askeri gazinolarda yapılmış, Türk Hava Kuvvetlerinin personeli de bunları ilgiyle izlemişti. Zaten zaman zaman uçak alımı veya eğitim için yurt dışına giden Türk Hava Kuvvetleri personeli, bu müzik tarzıyla gittikleri ülkelerde bir şekilde muhatap olabilmekte ve bu da belirli bir aşinalık yaratmaktaydı.

Glenn MILLER Orkestrası ve Airmen Of Note, havacılık geleneğini temsil etmekteydiler ve bu, Türk havacılığı için de yeni bir kültür, yeni bir bakış açıydı. Amerikan havacılarının resmi bandoları caz müziğiyle haşır neşir idi. Caz müziği ile havacılık hemen hemen aynı zamanlarda ortaya çıkmıştı ve gelişim tarihleri de paralellik gösteriyordu. Bu duruma "yeni teknoloji - yeni kültür" demek mümkündür. Teknolojideki önemli bir gelişme, kimi zaman toplumda kendine has bir kültürün oluşumuna da zemin olabilmektedir. Teknoloji, çoğu zaman sanatı da etkilemekte, hatta yön vermektedir. Savaş sanatı ve teknolojileri de kimi müzik türlerini önemli derecede etkileyebilmektedir (Türk Halk Müziğindeki Yiğitleme/Koçaklama benzeri yiğitlik, cesaret, savaşa yüreklendirme gibi duygularla üretilmiş eserleri örnek olarak gösterebiliriz).

Hava Kuvvetleri Dans ve Caz Orkestrası veya son yıllardaki slogan adıyla Cazın Kartalları, şef dışında 4 trompet, 4 trombon, 5 saksafon, bas, bateri, perkusyon, basgitar ve klavye olmak üzere genellikle toplam 18 asker-müzisyenden oluşmaktadır. Bu orkestra, çeşitli konser ve festivallerde birçok sanataçıya da eşlik edebilmektedir. Cazın Kartalları orkestrasının en önemli hedef kitlesi arasında öncelikle Hava Kuvvetleri personel ve aileleri yer almaktadır. Daha sonra ise üst makamlar tarafından uygun görülen yer ve zamanlarda, bazen yurt dışında, halka açık konserler verilmektedir.

5. SONUÇ (CONCLUSION)

Türkiye'de 1955 yılında kurulan Hava Kuvvetleri Bandosu, 1960'lı yıllarda kendi içinden çıkardığı personel / müzisyenler vasıtasıyla, üst makamların da emri/onayı ile caz müziğine yönelmiş, 1980'lerden itibaren de dönemin konjonktürüne uygun olarak, yüzünü pop müziğine çevirmiştir. Bu süre içerisinde caz kesinlikle bırakılmamış, zaman zaman caz türüne yine önemli bir ağırlık verilmiştir. 07 Ocak 2001 tarihli bir gazete haberinde, kurumun başındaki kişinin yönlendirmesiyle müzik davranışında ve repertuarda oluşan değişim ilginç bir biçimde ortaya çıkartılmaktadır:

"2001 yılı Orgeneral Celasin'in göreve gelmesiyle Hava Kuvvetleri Komutanlığı Dans ve Caz Orkestrası, Orgeneral Ergin Celasin'in yönlendirmesiyle repertuarını büyük ölçüde yeniledi ve önceki akşam yeni kimliğiyle basın ve Ankaralı cazseverlerin karşısına çıktı. ... Konsere ünlü ''Kiss of Fire'' ile giren orkestra **büyük ölçüde Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Ergin Celasin tarafından saptanan toplam 22 eserlik repertuarı** seslendirdi. Orkestranın repertuarı içinde *Angel Eyes, Just Walking in the Rain, In the Mood, La Cucaracha, Mambo Jambo, Tea for Two, Love is Blue, Cha Cha Rhythmen* ve *Duke Ellington'un ünlü klasiği Caravan* da yer aldı" (<http://webarsiv.hurriyet.com.tr>).

Orkestranın artık Big Band tarzı müziğe yöneldiğinden bahsedilmesine rağmen, repertuara ve bestecilerine dikkat edildiğinde,

caz müziği eser ve bestecilerinin de önemli ölçüde yer aldığı görülebilmektedir (örneğin Duke Ellington). Yarım asıra yakın bir sürede oluşan ve artık gelenekselleşmiş davranış biçimi halen bırakılmamıştır. Hatta günümüzde Hava Kuvvetleri'ne ait bir başka bando bile konser verecek olsa, bu bandonun da bir caz konseri vereceği, birçok havacı kişi tarafından tahmin edilebilmektedir. Hava Kuvvetleri bandolarının verdikleri konserler incelendiğinde, caz tarzı bir dizilim/oturtum da görülebilmektedir. Kurumdaki üst seviye kişiler değişse bile, davranış biçimlerinin değişmemeye başladığı, özel ilginin sürdüğü anlaşılmaktadır.

Türkiye'de Kara ve Deniz Kuvvetlerinden çok daha sonra kurulmuş olan Hava Kuvvetleri, belirli bir kurum kültürü oluşturmada zorluk çekmemiş, kendisiyle hemen hemen aynı zamanda gelişen başka ülkelerin hava kuvvetleriyle ve özellikle Amerikan askeri havacılığı ile benzer bir kültürel oluşum içine girmiştir. Havacılık teknolojisi yanısıra neredeyse aynı dönemlerde gelişen caz müziği kültürü, her iki ülkenin havacılarını da etkilemiştir. Türk askeri havacılığı, bu müzik biçimiyle birlikte kendisine diğer askeri kurumlar arasında ayrı bir yer edinebilmiş, Türkiye'de cazın gelişimine de katkı sağlamıştır. Caz müziğine karşı özel ilgi, daha önce hiçbir resmi kurumda bu derece hissedilmemiş, oysa Türk Hava Kuvvetleri için bu durum artık bir gelenek halini almıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Oktay, A., (1997). Türkiye'de Popüler Kültür, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
2. Catherine Schmidt-Jones, A Short History Of Wind Bands. <http://cnx.org/content/ml4566/latest/içinde> (Erişim Tarihi: 29.10.2012).
3. Erol, A., (2003). Popüler Kültür Bağlamında Müzik, Bağlam Yayınları.
4. Erol, A., (2001). Müziksel Meşruluk ve Musiki İnkılâbı, Birinci Müzikoloji Kongresi Bildirileri, Kitap Matbaacılık. İstanbul. Grove Music And Musicians Encyclopedia.
5. Hobsbawm, E.J., (2006). Geleneğin İcadı, Agora Kitaplığı, İstanbul.
6. Sachs, C., (1964). Müzik Tarihi.
7. Ana Britannica, (1994). Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik, İstanbul.
8. www.tsk.tr (Erişim tarihi: 14.10.2009).
9. <http://www.okuyucu.org/fl26/bandolarymyz-hkk-bandosu-16206/> (Erişim tarihi: 28.03.2010)
10. <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2001/07/01/307214.asp> (Erişim Tarihi: 28.03.2010).
11. <http://altinkanatlar.org/node/15> (Erişim tarihi: 02.11.2012).
12. <http://www.rewindplay.com/airmenofnote/heritage/1960h3.htm> (Erişim tarihi: 11.11.2012).
13. <http://www.glennmiller.com/about/bio2.htm> (Erişim tarihi: 11.11.2012).